

**Kusaybî, Gazi b. Abdurrahman. es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye. Beyrut:
Dâru's-Sâkî, 2003, 62 Sayfa**

al-Qusaybî, Ghazi b. Abdurrahman. al-Sawrat fi al-Sunnat al-nabawiyya. Beyrut: Dar al Saqi, 2003, 62 Pages

10.51605/mesned.1672012

Mehmet Ali ÇALGAN

0000-0002-5780-5067

mehmetcalgan@gmail.com

Doç. Dr, Adıyaman Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis
Ana Bilim Dalı

Assoc. Prof., Adıyaman University Faculty of Theology
Department of Hadith

Kitap Tanıtımı	Book Review
Geliş Tarihi: 08.04.2025	Date of Submission: 08.04.2025
Kabul Tarihi: 23.06.2025	Date of Acceptance : 23.06.2025
Yayın Tarihi: 30.06.2024	Date of Publication: 23.06.2025
Benzerlik Taraması: Evet, Turnitin	Plagiarism Checks: Yes, Turnitin
Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.
Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.	Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.	Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BYNC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.	Copyright & License: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Atıf/Citation: Çalgan, Mehmet Ali. "Kusaybî, Gazi b. Abdurrahman. es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye. Beyrut: Dâru's-Sâkî, 2003, 62 Sayfa/ al-Qusaybî, Ghazi b. Abdurrahman. al-Sawrat fi al-Sunnat al-nabawiyya. Beyrut: Dar al Saqi, 2003, 62 Pages.". *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi/The Journal of Mesned of Theological Studies*, (2025): 98-102. [https:// 10.51605/mesned.1672012](https://10.51605/mesned.1672012)

al-Qusaybî, Ghazi b. Abdurrahman. *al-Sawrat fî al-Sunnat al-nabawîyya*. Beyrut: Dar al Saqî, 2003, 62 pages.

Summary: Today, finding solutions to the problems that Muslims face in every field of life in the light of hadiths and making contemporary and social hadith interpretations in this context is a very important but neglected activity. This article aims to briefly introduce and evaluate a very successful work on this subject. The work in question, prepared by Ghazî b. Abd al-Rahmanal-Qusaybî and published in 2003 under the title of *al-Sawrat fî al-Sunnat al-nabawîyya*, consists of the interpretations of seven hadiths in total, which generally do not exceed three pages. The fact that the author deals with the issues that concern Muslims the most in this century in a contemporary language and presents the hadiths to today's people in the light of his strong observations makes the book remarkable. The author, who has served as an academic, diplomat and minister for many years, has a professional experience which makes his interpretations admirable. The book discusses the issues of decent political life, the position of women in society, securing rights, the inviolability of private life, population planning and the prohibition of torture in the light of the relevant hadiths.

Key Words: Hadith, Contemporary Commentary, Social Commentary, al-Qusaybî.

Kusaybî, Gazi b. Abdurrahman. *es-Sevratu fî's-sünneti'n-nebeviyye*. Beyrut: Dâru's-Sâkî, 2003, 62 sayfa.

Öz: Günümüzde Müslümanların hayatın her sahasında yaşadıkları sorunlara hadisler ışığında çözümler üretmek ve bu kapsamda güncel ve toplumsal hadis yorumları yapmak oldukça önem arz eden ancak bir o kadar da ihmal edildiği görülen bir faaliyettir. Bu yazıda bu konuda yapılmış olan ve oldukça başarılı sayılabilecek bir eserin kısaca tanıtılması ve değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Gazi b. Abdurrahman el- Kusaybî tarafından hazırlanmış olan ve *es-Sevratu fî's-sünneti'n-nebeviyye* başlığıyla 2003 senesinde yayınlanan söz konusu eser toplamda yedi hadisin genelde üç sayfayı geçmeyen yorumlarından oluşmaktadır. Yazarın Müslümanları bu asırda en çok ilgilendiren konuları çağdaş bir dil ve üslupla olgulardan hareketle ele alması ve güçlü gözlemlerinin ışığında hadisleri günümüz insanına takdim etmesi kitabı dikkate değer kılmaktadır. Akademisyen, edebiyatçı, diplomat ve bakan olarak uzun seneler görev yapmış olan yazarın meslekî tecrübeleri ve toplumsal meselelere duyarlı şahsiyeti yapılan yorumları takdire şayan kılmuştur. Eserde siyâsi hayatın nezih olması, kadının toplumdaki konumu, hakların güvence altına alınması, özel hayatın dokunulmazlığı, nüfus planlaması gibi konular ilgili hadisler ışığında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Güncel Yorum, Toplumsal Şerh, Kusaybî.

Hadislerin güncel ve toplumsal meselelerle irtibat kurularak yorumlanması günümüzde oldukça önem arz etmektedir. Ancak sıklıkla bu hususa dikkat çekilmesine rağmen ülkemizde ve yurtdışında hadis sahasında yapılan çalışmalara bakıldığında bu tür güncel hadis şerhçiliğine dair örnek başarılı çalışmalara rastlamak hayli güçtür. Bu yazımızda tanıtmak istediğimiz eser günümüz İslam dünyasını ilgilendiren en önemli toplumsal meselelerden bazılarını hadisler ışığında değerlendiren küçük bir kitap çalışmasıdır. *es-Sevratu fî's-sünneti'n-nebeviyye* başlığıyla 2003 senesinde yayınlanan bu eser¹ toplamda yedi hadisin genelde üç sayfayı geçmeyen yorumlarından müteşekkildir.² Sayfa sayısı olarak oldukça mütevazı görünen eseri hayli kıymetli kılan husus yazarın İslam dünyasının nabzını çok iyi tutması, Müslümanları bu asırda en çok ilgilendiren konuları çağdaş bir dil ve üslupla olgulardan hareketle ele alması ve güçlü gözlemlerinin ışığında hadisleri günümüz insanına takdim etmesidir. Eserdeki bölümlere verilen başlıklar siyâsi hayatın nezih olması, kadının toplumdaki konumu,

¹ Gazi b. Abdurrahman el-Kusaybî, *es-Sevratu fî's-sünneti'n-nebeviyye* (Beyrut: Dâru's-Sâkî, 2003).

² Söz konusu esere internet ortamında pdf olarak erişmek mümkündür.

hakların güvence altına alınması, özel hayatın dokunulmazlığı, hayvanlara şefkat, nüfus planlaması ve tüm şekilleriyle işkencenin yasak oluşudur.

Yazarın meslekî tecrübesi hadislerin yorumlarının derinliğinde kendini güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Dolayısıyla yazar hakkında kısaca bilgi verilmesi uygun olacaktır. Şair ve edebiyatçı olan Gazi b. Abdurrahman Kusaybî (1940-2010) uzun yıllar Suudi Arabistan'da diplomat ve bakan olarak da görev yapmıştır. Kahire'de lisans eğitimini tamamlayan Kusaybî yüksek lisansını Amerika Birleşik Devletleri'nde Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde, doktorasını ise Londra Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler alanında tamamlamıştır. Yazar Melik Suud Üniversitesi'nde idârî bilimler fakültesinde akademisyen ve dekan olarak, Suudi Arabistan'ın İngiltere büyükelçisi olarak ve farklı tarihlerde sanayi bakanı, sağlık bakanı ve çalışma bakanı olarak görev yapmıştır. Kusaybî toplumsal konulara oldukça duyarlı olup ülkesinde engelli çocuklara yardım derneği kurucusu ve etkin bir üyesi olarak uzun yıllar çalışmıştır. Altmıştan fazla eseri olan Kusaybî'nin en meşhur çalışması *İdarede Geçen Bir Hayat* isimli hatıra kitabıdır.³ Anlaşıldığı üzere yazar çok geniş bir meslekî tecrübeye ve çok yönlü bir donanıma sahip olup farklı konularda İslam dünyasını yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Yazarın bu güçlü birikimi ve toplumsal meselelerle de yakından ilgilenmesi onun yaptığı hadis yorumlarını oldukça etkili kılmış, yorumların hayatın içinden gelmesini ve vakıyı başarılı bir şekilde yansıtmayı temin etmiştir.

Kusaybî kitabının ön sözünde sadece yedi hadisin şerhinden oluşan böyle küçük bir kitaba⁴ böyle etkileyici bir isim vermenin biraz abartı olarak görülebileceğini ancak kendisinin bunu abartı olarak görmediğini zira kitabına aldığı hadislerin hayatın birçok sahasında hakiki bir devrim niteliğinde olduğunu ve şu anda İslam ülkelerinin çoğunda bu hadislerin gerçek hayatta uygulanmadığını belirtir.⁵ Yine yazar ön sözde bu çalışmasının diğer araştırmacıların bu konularda daha geniş ve derinlikli çalışmalar yapılmasına bir çağrı niteliğinde olduğunu kaydeder. Yazara göre bütün bu çalışmalardan beklenen hedef Müslümanların, kalkınmaları için dışarıdan bir çözüm beklemek yerine kendi dinlerinde gerekli çözümlerin zaten olduğunu fark etmelerini sağlamak ve onların İslam dinini sadece şekilci ve parçacı bir şekilde uygulamaktan vazgeçip tüm ilke ve esaslarıyla dinlerinden istifade etmeleri gerektiğini göstermektir.⁶ Görüldüğü üzere yazar kitabının hacimce küçük olmasına rağmen büyük bir önemi haiz olduğunun farkındadır ve okuyuculara da bu hususu hatırlatmak istemektedir. Yazar her bölümün başında konuyla ilgili, genelde Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'den seçtiği, bir veya birkaç hadisi Kütüb-i Sitte çerçevesinde farklı rivayetlerini de vererek, böylece hadisin daha iyi anlaşılmasını sağlayarak paylaşır. Yazar bu konuda İbnü'l-Esîr'in (ö. 606/1210) Kütüb-i Sitte'deki hadisleri bir araya toplayan *Câmi'u'l-usûl* isimli eserinden istifade ettiğini belirtir.⁷

Kitabın birinci bölümü siyâsi hayatın nezih olması başlığını taşımaktadır. Bu bölümde yazar öncelikle konuyla ilgili önemli bir hadise işaret eder. Bu hadiste Rasulullah'ın (sas) İbnü'l-Lutbiyye isminde bir zekât memurunun sadaka mallarından bir kısmını kendisine ayırması üzerine îrad ettiği etkili konuşma geçmektedir.⁸ Yazar daha sonra mezkûr hadisin yorumuna geçer ve İslam dünyasında toplumu kökünden kemiren bir olgu olarak yolsuzluk olaylarının oldukça yaygın olduğuna ve bu vakıanın birçok sebebinin bulunduğuna işaret eder. Yazara göre bu sebepler arasında bir toplumdaki azınlığın çoğunluğun zararına olarak ülkenin kaynaklarını kullanmak istemesi, kamu malını himaye edecek kurumların olmaması ve insanların vicdanlarının bu konuda zayıf olmasını zikreder. Kusaybî tüm bu sebeplerin de kökeninde yatan esas sebebin ister şura densin ister demokrasi densin ister ço-

³ Wikipedi (WIKI), "Gazi Kusaybî" (Erişim Tarihi 7 Nisan 2025).

⁴ Yazarın da belirttiği üzere eser küçük bir kitap olup risale olarak nitelenmesi daha uygun olacaktır. Nitekim boş sayfalar dışında kitabın muhtevası yirmi, yirmi beş A4 kağıdını dolduracak ölçüdedir.

⁵ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 7.

⁶ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 7.

⁷ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 8.

⁸ Buhârî, "Zekât", 68; Muslim, "İmâre", 26-29.

ğulculuk densin hürriyetin yokluğu olduğunu kaydeder.⁹ Yazar bu nebevi uyarının Müslümanların daha, gelişmiş toplumların durumlarından uzak küçük bir topluluk iken ve maddi zorluklar yaşarken söylenmiş olduğuna da dikkat çeker. Müellif ayrıca bu hadisi şerifin tüm İslam ülkelerinde, çalışanlara ait yönetmeliklerin ilk sayfasında olmasını, yine idari ilimler fakültelerinde okutulmasını ve tüm devlet birimlerinin tabelalarında asılı olmasını temenni ettiğini belirtir. Yazar günümüzde yolsuzluk yapanların kıyamet gününde boyunlarında yüksek katlı binaları ve lüks araçları taşıyarak geleceklerini bildirerek konunun vahametine dikkat çekmeye çalışır.¹⁰

Kadının toplumdaki konumuna ilişkin ikinci bölümde yazar Ümmü Haram isimli bir sahabi hanımın Allah Rasulü'nün (sas) duasını alarak cihada katılıp şehid düşüşünü aktaran bir hadise yer verir. Yazar hadisin yorumunda İslam dünyasında kadınlara değer veren ve vermeyen şeklinde erkeklerden iki sınıfın bulunduğunu, değer verenlerin kadının kabiliyetlerinin gelişmesini ve topluma katkı sunmasını istediklerini, değer vermeyenlerin ise kadını ikinci sınıf bir varlık olarak gördüklerini ve herşeyden geri kalmasını istediklerini belirtir. Kubaysi aslında bu konunun, çoğu insanın düşündüğünün aksine, fıkhi bir konudan ziyade siyasi, toplumsal, psikolojik ve medeniyeti ilgilendiren bir mesele olduğunu, kadınlara değer verenlerin kadınların gelişimini kendileri için bir kazanç sayarken onlara değer vermeyenlerin ise bu gelişimi kendileri için bir kayıp olarak gördüklerini kaydeder.¹¹

Hakların güvence altına alınması ve berâet-i zimmetin asıl oluşuna dair üçüncü bölümde Allah Rasulü'nün (sas) bir kocanın karısını zina ederken görmüş olsa bile şahit getirmeden kadına zarar veremeyeceğine dair hadisi şerifin günümüz hayatına yansımalarına dair güncel bir yorumu yapılır. Yazar günümüzde de böyle bir durumda kocanın karısına zarar vermesi hâlinde Batı ülkelerinde bile bu durumdaki bir kocaya hafifletilmiş cezalar verileceğini belirtir. İslam dünyasında da fıkıhçıların delil getirme ve ispatlama konularına gerekli ihtimamı göstermediklerini ve pratik hayatta kamu maslahatı bahanesiyle bir Müslümanın bu haklarının rahatlıkla zayı edilebildiğini kaydeder. Ancak bu hakların sağlam bir şekilde güvence altına alınmadığı bir durumda en temel hakların kolaylıkla ihlal edilebileceğine dikkat çeker. Yazar son olarak hadislerin hayata geçirilmek, bilhassa yöneticileri bağlamak ve her Müslüman toplumda hayatın bölünmez bir parçası olmak üzere incelenmesi ve yorumlanması gerektiğini vurgular.¹²

Şahsî hayatın dokunulmazlığını konu alan dördüncü bölümde Rasulullah'ın (sav), evini gözleyen bir kişiyi cezalandırmak için teşebbüsünü anlatan hadisten hareketle günümüzde Müslüman ülkelerdeki durum değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir. Müellif Batı'nın çeşitli sebeplerle sıklıkla eleştirilmesine rağmen özel hayatın gizliliği ve güvence altına alınması konusunda İslam dünyasına göre çok daha duyarlı olduğunu kaydeder ve bu hususta açıklamalarda bulunur.¹³ Müslüman ülkelerde ise telefon görüşmeleri olsun mektup yazışmaları olsun, iletişim yolları geçersiz sebeplerle bile denetlenebilmekte, evlere girilebilmektedir. Yazar dinî nassların sadece tilavetiyle İslamî uyanışın ve dirilişin gerçekleşmeyeceğini, bu nassların Müslümanların hayatlarının bir parçası hâline gelmesi gerektiğini belirtir.¹⁴

Hayvanlara yumuşak davranma ve onları korumayı konu alan beşinci bölümde yazar ilgili üç hadisten hareketle Batı'nın hayvanları koruma konusundaki gayretine, örnekleriyle beraber, dikkat çeker ve İslam dünyasında hayvanlara kötü muameleye örnekler vererek bir karşılaştırma yapar. Yazar yazının devamında İslam dünyasının sadece hayvan hakları değil, insan hakları konusunda da ne

⁹ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 14.

¹⁰ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 14-16.

¹¹ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 21-23.

¹² Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 28-30.

¹³ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 36.

¹⁴ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 37.

denli olumsuz bir durum içinde olduğunu hatırlatır ve hayvanlar konusunda dinimiz bu kadar hassas iken insanlara yapılan kötülöklere karşı asla sessiz kalınılması gerektiğini vurgular.¹⁵

Altıncı bölümde yazarın cinsel münasebet esnasında azil yapmakla ilgili bazı hadislerin nüfus planlaması bağlamında yorumuna değinmek gerekir. Yazar İslam'ın çocuk sahibi olmayı teşvik ettiğini ancak günümüzde bazı insanların çocuklarına bakma imkânı olmadığı halde çok çocuk yapmalarının uygun olmadığını belirtir. Zira bu gibi insanların, çocuklarına iyi şartlarda beslenme, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçları sağlayamadıkları halde çok çocuk yapmalarının büyük bir düşüncesizlik olduğunu savunur. Nitekim bu çocuklar kötü şartlarda yetişip sonunda da işsiz olarak hayat mücadelesi vereceklerdir.¹⁶

Yedinci bölümde ise insanlara azap etme konusu yine Batı ve İslam dünyası mukayesesıyla ve ilgili hadisler çerçevesinde ele alınır. Yazar İslam dünyasında işkence tarihine dair yedi ciltlik bir kitaba değindikten sonra bizzat iki yakınının başından geçen olayları ayrıntılı bir şekilde anlatır. Müellif, vakıa bu durumda iken, Müslümanların hürriyetten ve insanın saygınlığının korunmasından neden bu kadar mahrum olduğuna şaşmamak gerektiğini ifade eder. Yazar insan hakları konusunda kendi ölkeleri dahilinde Batı'nın Müslümanlardan önde olmasının Müslümanlar için bir utanç vesilesi olduğunu ve elinden gelse emniyet mensuplarının eğitimlerinde konuyla ilgili hadislerin dahil edilmesini sağlayacağını belirtir.¹⁷

Netice itibariyle, mezkûr eserin, akademik bir çalışma olmasa da, güncel ve toplumsal hadis yorumculuğuna oldukça başarılı bir örnek olduğunu söylemek mümkündür. Bilhassa olgulardan hareketle İslam dünyasının güncel ve öne çıkan meselelerini ilgili hadislerle irtibatlandırması takdire şayandır. Son olarak, tartışmalı hadislerin yorumuna harcanan mesainin bir benzerinin, tartışmasız olan ve Müslümanların güncel sorunlarına çözüm üretecek hadislerin yorumuna harcanması gerektiğinin altını çizmek isteriz.

Kaynakça

el-Kusaybî, Gazi b. Abdurrahman. *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*. Beyrut: Dâru's-Sâkî, 2003.

WIKI, Wikipedi. "Gazi Kusaybî". Erişim Tarihi 7 Nisan 2025. *Wikipedia*. https://ar.wikipedia.org/wiki/غازي_القصابي

¹⁵ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 44-46.

¹⁶ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 51-53.

¹⁷ Kusaybî, *es-Sevratu fi's-sünneti'n-nebeviyye*, 59-62.